

IV. BÖLÜM

Oryantalizan Dönemde Korinth Seramiğinde Bezeme Gelişimi

Korinth üretimleri, Erken Protokorinth Dönemden itibaren geniş bir zaman dilimi içerisinde başta Ege, Akdeniz ve Karadeniz kıyıları olmak üzere pek çok merkeze bol miktarda ihraç edilmiştir. Bu merkezlerin Korinth üretimlerine olan beğenisi, çoğu kez benzer eserler yapmalarına neden olmuştur. Başta Attika olmak üzere Boeotia, Euboea¹, Korphu, Ithaka, Rodos, Sicilya, Smyrna, Etrüsk² gibi seramik merkezleri Korinth benzeri güzel eserler ortaya koymuşlardır. Bunların üretim merkezleri konusuna çeşitli görüşler bulunmaktadır. Anadolu'da İonia, Karia, Lydia, Phrygia Bölgeleri'ndeki merkezler Korinth atölyelerinden etkilenmişlerdir.

E. Akurgal'a göre, Oryantalizan stilin doğuşu Korinth atölyelerine borçludur³. Bu dönemde mor, beyaz, kahverengi renkleri sıkça kullanmışlardır. Siyah figür tekniğine geçişin yapıldığı hazırlık dönemidir. Bu dönemde kadınların yüzü beyaz renkte yapılırken, erkeklerin vücut detaylarında kahverengi boya kullanılmışlardır. Bu dönemde hem yüzün hem de gövdenin cepheden verildiği görülmektedir. Kollar gövdeye daha yakındır, kol öne uzatılmış biçimde ise gövde profilden verilmektedir. Kollar daha açılmış durumda ise gövde cepheden verilmektedir. Vücudun anatomik detayları verilmeye başlanmaktadır. Buna karşın işlenişteki ilkelik nedeniyle yüzlerdeki duygu tam olarak ifade edilememiştir (Chigi Olpesi-Chigi Grubu.).

Korinth seramiklerinin kili bej, açık yeşilimsi bej renktedir. Yumuşak ve toz gibidir. Güzel perdahlanmış yüzeyler düz ve kaygandır. Biri Korinth düzlüklerinde, ötekisi Akrokorinth yamaçlarında olmak üzere birbirlerinden farklı iki kil yatağı vardır. Bu yataklar aynı zamanda hem beyaz hem de kırmızı kil içerirler. Protokorinth Dönem

¹ W. Burkert, *The Orientalizing Revolution: Near Eastern influence on Greek Culture*, Cambridge, 1992, 7.

² P. Levi, N. Erdilek, *İletişim Atlası Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi III, Eski Yunan*, İstanbul, 1987, 66.

³ E. Akurgal, 1993, 14.

boyunca Akrokorinth yamaçlarının kili kullanılmıştır⁴. Akrokorinth kili yumuşak, devetüyü ile karışık gül rengi tondadır. Korinth seramiğinin kilinin devetüyüne benzer sarımsak renkte kolay bükülebilen bir yapısı vardır. Korinth kili çıplak gözle kolaylıkla ayırt edilebilen bir özelliğe sahiptir. Dokusu homojen olup, içersindeki mineral boyutları saptanamayacak kadar küçüktür. Bütün bunlara rağmen Etrüsk ve Boeotia taklitlerinden ayırt edilebilmelerinde kil özelliği çok önem taşımamakla beraber aralarındaki farklılık, bezeme stilleri ve kap biçimleri ile daha kolay saptanabilir. Batı Anadolu taklitlerinde ise kil belirgin bir ayraç oluşturmaktadır.

Korinth kaplarının bezemesinde kullanılan siyah firnis, her örnekte farklı tondadır. Siyah firnis ısı farklılığından dolayı renk, önce isli bir kahverengiye, ardından kırmızı-kahverengine, sonra portakal kırmızısına ya da sadece portakal rengine dönüşür. Daha sonra da siyah rengi almaktadır ve hamur dokusuna kaynamaz. Sırın döküldüğü yerler silüet olarak kabın üzerinde iz bırakır.

Çizim teknikleri olarak Bu dönemde çeşitlilik göstermektedir. Kontur Teknik, dış çizgili teknik ya da kontur teknik olarak da bilinen, Korinth'te ilk örnekleri Erken Protokorinth'le verilen ve 1. ve 2. Kontur teknik olarak anılan bu bezeme biçiminde, figür ya da motifler dış çizgilerle belirtilmişlerdir.

1.Kontur teknikte, Kabın yüzeyi bantlara ayrılır, omuz ile kabın alt bölümünde bulunan yatay bantların arasında, gövdede yer alan figürler (kuş, balık, horoz gibi) birbirlerinden çeşitli doldurma motifleri ile ayrılırlar. Zamanla bu tür bezeme sistemi, siyah figür tekniğiyle birlikte görülür⁵.

2. Kontur teknikte, gövdenin üst ve alt kısmındaki yatay şeritler arasında kalan alanda hayvan figürleri, bir friz düzeni içersinde verilmiş olup, birbirlerinin ardı sıra dizilirler. Bandı tamamen kaplayan hayvanların kullanıldığı, özellikle Protokorinth seramiği ile birlikte omuz kısmı, daha sonra karın kısmı, en son olarak da vazunun tamamı kaplanıyor. İstisnaların dışında hayvanlar artık dört ayaklı figürlerdir. Doldurma motifleri oldukça azdır. En çok rastlananlar benek ya da yapraklardan oluşan

⁴ İbid,1997,42.

⁵ R.M.Cook, *Greek Painted Pottery*, London and Newyork,1992,57.

rozetlerdir⁶.

Polikromi teknik, Payne'in belirttiğine göre Orta Protokorinth /II-Geç Protokorinth Döneminde, kaplar üzerinde kullanılan sıradan siyah figür tekniğinden bütünüyle ayrıdır. Renklerden kahve, sarımsı kahve ya da gri, ten için kullanılır⁷. Vazo yüzeylerinde boş bırakılan alanlar ile bezemeli ve figürlü alanlar arasında dengeli bir uyum sağlanır. Siyah renk baskın değildir. Çok renkliliğin yaygın bir biçimde kullanımı ile birlikte, karmaşık ve öykücü içerikli betimlemeler, resim sanatında serbestlik sağlamıştır. Hayvan figürleri, hayali yaratıklar ve doldurma bezemeleri, kırmızı ve beyaz boyanın da katılımı ile siyah-figür tekniğinde yapılmıştır.

Siyah-polikromi teknik, İ.Ö.7.yüzyıl ortasından başlayarak görülen yeni bir tekniktir. Figürler ve ya bezemeler, siyah zemin üzerinde kazıma çizgilerle yapılarak, ek olarak kırmızı, sarı ya da beyaz boya kullanılmıştır. Bazen de siyah yüzeyli kaba, bütünüyle renkli bantlar çevreler, diller, benek rozetler, balık pulu ve ağ desenleri kaplar. Figürlü alanlar, birbirlerinden beyaz, kırmızı, sarı renkte bantlar ile ayrılır. İ.Ö.7.yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlayan teknik, Geç Protokorinth ve Geçiş Dönemi kaplarında siyah figür tekniğinde yapılmış bir ya da daha fazla kuşaklarla birlikte kullanılmıştır.

Korinth özellikle İ.Ö.7. yüzyılda seramik endüstrisinde dünyanın başta gelen merkezidir. Korinthli ustalar ürünlerini amaca en uygun boyutlarda düzenlemişlerdir. Onları boyayan sanatçılar ise resim sanatındaki bu güzel yaratılarını, dünyanın pek çok merkezinde böylece sergileyerek uluslararası ün kazanmışlardır.

II.1. Erken Protokorinth Dönem İ.Ö. 750/720–700

Geç Geometrik Dönemin sonlarında etkileri görülmeye başlanan Erken Protokorinth Dönem çanak çömleğinin büyük bir bölümü küçük eserlerden oluşur. Attika çömlekçiliği ile tamamen zıt karakterde olan Korinth atölyeleri, Doğulu sanatçıların geliştirdikleri bazı kap türlerini üretmeyi yeğlemişlerdir. Oryantalizan

⁶ R.M.Cook,1992,57

⁷G.P.Schaus.,“The Beginning Of Grek Polychrome Painting”*JSH*,108,1988,107,108.

akımın ilk belirtileri küre biçimli ve düz kaideli küçük aryballoslarda görülmektedir⁸. Küre biçimli aryballosların kökeni Kıbrıs'ta Bronz Çağ'a kadar gitmektedir. Bitkisel bezemeler ve figürlerde kontur ve silüet tekniğinin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Büyük bitkisel bezemeler, Bu dönemde kabın geniş kısmına yayılmıştır.

Genellikle aryballosları boyayan Evelyn Ressamı, EPK ressamıdır. Bileşik dört küçük eşkenar dörtgenden oluşan grupları (Lev. XXXIII. 91-c-d.), içleri taralı üçgenleri (Lev.XXXV 105.v) doldurma bezemeleri olarak sık ve genellikle kontur teknikte yapmıştır. Figürleri basit ve geometriktir. Aryballosların boyanmasında, paneller içerisinde ana sahneye odaklanmış, figürlerle bağlantılı, aynı çizgilerden oluşan çizimler, geometrik motiflerin yanında ayırıcı olarak, az sayıda büyük bitkisel bezemeler, çoğunlukla palmetler kullanılmıştır. Çağdaşı resamlara bağlı kalmış, dönemin moda olan kapları üzerinde çalışmıştır (Lev. XXV. 67.)

Evelyn Ressamı, British Museum'daki aryballosunda (Lev XXV 67.), omuzda ortadaki volütün iki yanında kuşlar, içi çapraz taralı üçgenler ve yıldız rozetlerden oluşan kompozisyonu uygulamıştır. Gövdede, yine ortadaki büyük bitki motifinin bir yanında köpek ve karaca, diğer yanında ise, ardında yaya erkek savaşçı ve süvari figürleri görülmektedir. Figürler arasında, geometrik doldurma motifleri yer almaktadır. Bu eserde kontur teknik kullanılmakla birlikte, silüet teknikte işlenen atın gövdesi ile, siyah figür tekniğine ilk adım atıldığı kabul edilmektedir. Bu vazodaki önemli bir diğer konuda -çıplak ata binen efendisini koruyan figür betimi- konu fikrinin başladığının görülmesidir. Eser, konulu anlatımın ilk örneği olarak kabul edilmektedir⁹.

Hopping Birds Ressamı'nın eserlerinde genellikle gövde bütünüyle yatay kuşaklarla çevrelenmiştir. Bu ressam aynı zamanda daha büyük kaplar da bezemiştir. Eserleri Erken Protokorinth'ten Orta Protokorinth Döneme geçiş niteliğindedir. Basit geometrik bantlara serpiştirilmiş çapraz taralı üçgenler (Lev.XXXIII 91.), dörtgenler, benekler, çavuş motifleri (Lev. XXXI 31.1.) uygulanmıştır.

⁸ T.Schreiber, *Athenaian Vase Construction a Potter's Analysis*, California, 1999,91.

⁹ İbid, 1993,16.

II.2.Orta Protokorinth I. Dönem İ.Ö. 700–675

Bu dönemle birlikte artık büyük boyutlu kaplar üretime sunulmuştur ve yonca ağızlı oinokhoeler görülmeye başlanmıştır. Kapların boyun bölgeleri genel olarak Bu dönemde hala geometrik şekiller ve küçük su kuşları, gövdeleri ise detayları kazıma ile belirtilmiş bitkisel motiflerle bezenmiştir.(Levha XLVIII 134.a.)

Orta Protokorinth I Döneminin Cumae Grubu oinokhoeleri bitkisel bezemelidir (Lev.XLI. 127.a/b). Oinokhoelerin boyun bölgeleri hala geometrik şekiller ve küçük su kuşları ile, gövdeleri ise detaylar kazıma ile belirtilmiş bitkisel motiflerle süslenmiştir. Büyük palmetler, birleştirilmiş yapraklar grubun tercihleri arasında yer almaktadır.

Toulouse Ressamı ve Corneto Ressamı bezemelerde geometrik ve bitkisel bezemeleri kaynaştırmayı tercih etmektedir.

Ancak Dunbabin ve Robertson, bu ressamın Toulouse Ressamı ile aynı kişi olabileceğini söyler. Corneto Ressamı en çok tabakları boyamayı tercih eder, bezeme stilinde en çok çizgi bezekleri tercih etmiştir.

Bezemde Orta Protokorinth I Döneminden itibaren siyah figür teknik kullanımı yaygınlaşmıştır. Kabin panelleri içinde kaidesinde yer alan ışınların içinden ikinci bir kat olarak doğan kancalar, sadece Orta Protokorinth I evresinde ortaya çıkmış ve Orta Protokorinth II evresinde kaybolmuştur (Levha. XXVII. 75).

II.3.Orta Protokorinth II. Dönem İ.Ö. 675–650

Orta Protokorinth II evresinde, hikayeci anlatımın arasında kalan doldurma bezemelerinde artış ve figürlerin arasına düzenli olarak yerleştirildikleri dikkati çekmektedir (Lev.XXVI 73.b) Bu dönemde, ressamlığa yenilikler getiren, hikayeci bir üslup ile betimleyen iki önemli aryballos ressamı, Ajax Ressamı'dır ve aryballoslarda, ana kuşağa ek olarak bir ya da daha fazla figürlü frizler işlemiştir.

Orta Protokorinth Dönemin ikinci dörtlüğünde (İ.Ö.675-650) minyatür stilin

yani sıra, resim sanatında yeni ve büyük boyutlar görülür. İ.Ö.7.yüzyılın ortalarına yakın olan bu süreç, Geç Protokorinth Dönemi hazırlamıştır. Seramikler üzerindeki doldurma motifleri artarken, merkezde yer alan beneğekısa çizgilerle bağlanan beneklerden oluşan rozetler gözdedir (Lev.XXXV 101.).

Bu geçiş sürecinin en önemli sanatçısı Hound Ressamı'dır¹⁰. Çağdaşı diğer ressamların minyatür tarzı işçiliklerine göre daha farklıdır. Kotyle, pyksis kapağı ve olupeler boyamıştır. Genellikle koşan köpekler, kuğular ve büyük doldurma bezemeleri bulunan kaplar boyamıştır. Çağdaşları minyatür aryballos ressamlarına karşın, büyük boy eserler bezeyen, Orta Protokorinth Döneminin diğer bir usta sanatçısı, Aegina Bellerophon Ressamı'dır. Bu ressam genelde siyah-polikromi (çok renkli) tekniği kullanmıştır (Lev. XXVII. 74.).

II.4.Orta Protokorinth II/ Geç Protokorinth Dönem İ.Ö. 660-640

Çok daha başarılı ve çekici eserlerin yaratıldığı bir süreç olarak kabul edilmiştir. Minyatür işçilik bir önceki Döneme oranla daha gelişmiştir. Başarılı nitelikte çizimlerle, çok renkli ve temiz, kusursuz bir teknik geliştirilmiştir. Johansen'in *Muhteşem Stil* olarak adlandırdığı bu teknikte eserler veren sanatçıların başında Chigi, Boston ve Sacrifice Ressamları gelmektedir. Muhteşem stilin etkilendiği Doğu sanatı Asur, Geç Hitit, Urartu sanatlarıdır. Eserlerinde siyah figür tekniğın bilinen kurallarının üzerine, polikrominin bütün özelliklerini kullanarak Korinth çömləkçiliğinin doruk noktasındaki eserlerini yaratmışlardır (Lev. XLI. 125). Hareketli insan figürleri etkileyici bir biçimde ve çok ustaca işlenmişlerdir. Bu ressamlar içersinde özellikle Chigi Ressamı, hepsinin üzerinde yer alan bir sanatçı olarak kabul edilir. Chigi Grubu'nun eserlerinde ağız ve boyun kısmı siyah-polikromi teknikte lotus-palmet zinciri, ağzın içe bakan yüzü benek rozetlerle süslenmiş ve gövdesinde figürlü kuşaklar, en altta ışınlar yer almaktadır. En önemli eserleri Chigi Olpesi, Macmillan Aryballosu (Lev.XL 124a.-124b.) ve Berlin Aryballosu'dur. Konu olarak Asur kökenli phalanks sahneleri, aslan avı frizlerinin bulunduğu eserlerinde, omuz kısmında Bu dönem aryballosları için, geleneksel olan lotus-palmet zinciri bezemesi başarılı bir şekilde işlenmiştir. Kapların boyun kısmından omuz kısmına doğru dil kuşağı inmekte,

¹⁰ M. Robertson, Dunbabin "Some Protocorinthian Vase-Painters" *BSA*, XLVIII, 1953,177.

diller üçlü demetler halinde, siyah ve bordo renklerde. Süslemeler titizlikle tasarlanmıştır. Bitkisel öğeler büyük ve sıktır¹¹.

Boston Ressamı¹², aryballoslarının omuz kısmına, palmetler ve rozetlerle zenginleştirilmiş bitkisel öğelere yer vermiştir.

Sacrifice Ressamı, Muhteşem Stil içerisinde önemli bir yere sahiptir. Çalışma tarzı kaba ve keskin formlu oinokhler, minyatür stilde aryballoslar olmak üzere iki biçimdedir. Orta Protokorinth II / Geç Protokorinth Dönemde, omuzlarında kanca motifinin yer aldığı bir grup aryballosu dikkat çeker. “Oberdan Grup” olarak adlandırılan ve çok sayıda bulunan bu aryballosların bezemesinde, bazılarında kazıma çizgiler kullanılırken, bazılarında ise kazıma çizgiler bulunmaz. Çoğu eserinde, siyah fi, gür tekniğini kullanmıştır. Head in Air Ressamı, Delphi Grubu da Döneme damgasını vuran önemli sanatçılardır.

Orta Protokorinth II devri için karakteristik olan özelliklerden biri de frizleri birbirinden ayıran üçer çizgiden oluşmuş bant, doldurma motiflerindeki gruplamadır.

Geç Protokorinth Dönemde kapların omuzlarında palmet zinciri taşırlarken, Geç evrelere doğru bu palmet zincirinin yerini sarkan dil sıraları(Lev XXXVI –Lev XXXVIII 116.) alır.

II.5. Transisyonel-Geçiş Dönemi(İ.Ö. 640–630/625)

Korinth vazoculuğunun Transisyonel Dönemi ilk kez Payne tarafından ele alınmıştır. Geç Protokorinth ile Erken Korinth Dönemleri arasında bir köprü işlevi görür¹³.

En çok kullanılan form alabastondur. Bu dönem vazolarının karakteristik özelliklerinden biri doldurma öğelerinin kullanılış biçimleridir. Ana motif, beneklerin oluşturduğu rozetlerdir (Lev.XXV 68.). Bunlar Geç Protokorinth Dönemde birer çizgi ile merkeze bağlıdır. Ancak bu süreçte merkezden kopmuş, bozularak ortaları benekli birer çembere dönüşmüşlerdir. Motifler karşılıklı duran hayvanların arasına(Lev.

¹¹ G.P.Schaus,1988,107,108.

¹²J.L. Benson, “Some Notes on Corinthian Vase-Painters”AJA,60,1956, 219–220.

¹³ Payne,1860,2–1.30.

XXVII 75.) serpiştirilmişlerdir¹⁴.

Palermo 489 Ressamı'nın doldurma motifleri, ortada bir benek ve bunun etrafında birbirine bitişik beneklerden oluşan çember biçimli rozetler(Lev.XXVII 75.) şeklindedir¹⁵. Stili onun yetenekli talebesi Columbus tarafından bir sonraki Döneme de aktarılmıştır.

Geçiş Döneminde özellikle Perakhora Ressamı'nın elinden çıkan örnekler, ressamın olağanüstü stili ve süsleme sanatındaki ölçülü yeteneğini aksettirirler. Sanatçı, aryballos, alabastron, oinokhoe ve olpe süsleyen iki grup sanatçıdan ayrı olarak kotyleleri de boyamıştır. Özellikle eşkenar dörtgen biçimli, üzerlerinde kazıma iki çapraz çizgiden oluşan doldurma motifleri(Lev. XXXIV 123.) kendine özgüdür¹⁶.

II. 6. Geometrik Bezemeler

Protokorinth Dönem boyunca geometrik bezemeler vazoların panel kenar motifi, boyun bezemesi olarak kullanılmışlardır¹⁷. Ana figürleri ayırıcı nitelik taşıyan bezemeler Protokorinth İ.Ö.750-640 Dönem içinde ayırıcı kıstas niteliğindedirler. Söz konusu bezemeleri daha iyi anlayabilmemiz açısından levhalar kısmında çizimleri gösterilmiştir.

Erken Protokorinth Dönem, geometrik Dönemin etkilerinin devam ettiği örneklerin hâkim olduğu bir Dönemdir. Dikey çizgiler (Lev.XXXI 86.a,b,c.)¹⁸, kum saati, horizontal iç içe geçmiş daireler, konsantrik daireler, baklava motifleri¹⁹, dikey paralel bant sıraları²⁰ (Lev.XLI. 123a/123b.), içleri taralı üçgenler²¹, dörtgenler (Lev.XXXII. 87.), dama tahtası motifi²² (Lev.XXXI. 86.b.), iç içe geçmiş üçgenler, saç

¹⁴ A. H. Cahn, M.A.G. Medaillen, "A Selection Of Classical Works Of Art" *Archaeology*, 18, 1965,311.

¹⁵ C.W.Neeft, *Protocorinthian Subgeometric Aryballoi*, Amsterdam,1987,24.

¹⁶ J.S.Schaeffer,N.H. Ramage, C.H.Greenewalt, *The Corinthian,Attic,and Lakonian Pottery from Sardis*, London, 1997, 5-73, Lev. 4.

¹⁷ İ.Fazlıoğlu, *İzmir Arkeoloji Müzesinde Bulunan Karia Kökenli Oryantalizan Keramik* (yayınlanmamışyüksek lisans tezi), İzmir,1989, Lev. III.

¹⁸ Fazlıoğlu 1989, Lev. III.

¹⁹ H. L.Lorimer, "Notes on the Sequence and Distribution of the Fabrics Called Proto-Corinthian" *JHS*,32, 1912, 326.

²⁰ H. Bulut, *Daskyleion Korinth Seramikleri*,(YayınlanmamışYüksek Lisans Tezi), E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir,1998, Şek.7,19.

²¹ C.W. Blegen, H.Palmer, R.S.Young, "Part III,Protocorinthian Period" *ASCS Athens*,8,1964,50-64.Lev.21,17.

²² A.E. Newhall "The Corinthian Kerameikos" *AJA*, XXXV,1931,18.

örgüsü (Lev.XXXI. 86.d.), yatay çizgiler²³,yatay paralel bant grupları²⁴ (Lev.XXXIV 95.96.), kırık merdiven sıraları²⁵ sık kullanılmıştır. Sıralı sarmallar²⁶, spiral sıraları (LevXXXI 86.f.), meander sıraları²⁷, ışın sıraları²⁸ ile birleştirilmiş karışık geometrik bezemeler, içleri dolu daireler, kareler, üst üste binmiş çavuş bezemeleri²⁹, çapraz taralı alanlar, dil sıraları³⁰, çiftli baltalar³¹, zikzak sıraları³², araları benekli sarmallar³³(Lev.XXXIX 121.) Bu dönemin tüm atölye grupları tarafından tercih edilmiş bezemeleridir. Gamalı haç³⁴, nokta sıraları, S motifleri, ters üçgenler, sarmallı saç örgüsü³⁵, haç sıraları³⁶(Lev.XXXIX 123.), balık pulunu andırır bezemeler³⁷(Lev.XXXV. 105.) sıkça kullanılmıştır.

Dikey çizgiler, (Lev.XXXI. 86a, c.)Geometrik Dönemden itibaren, vazgeçilmez biçimde, panelleri ayırmak için kullanılmıştır. Gruplar halinde başlı başına bir bezeme olarak, Protokorinth Dönemin tüm evrelerinde rahatlıkla kullanılmıştır. Geç evrelere doğru dikey çizgi sıraları sık ve birbirine yakın olarak tasarlanmış ve gelişimini sürdürmüştür³⁸.

Dörtgenler, (Lev.XXXII. 87.) Geometrik Dönemin sıkça kullanılan bezemesidir. Daha çok eşkenar dörtgenler ressamı tarafından tercih edilmiş ve dörtlü ya da beşli olarak gruplandırılarak ve içleri dolu, boş veya çapraz taralı olarak kullanılmışlardır. Evelyn Ressamı (EPK), dörtlü grup halindeki dörtgenleri doldurma bezemesi olarak sık kullanmıştır³⁹. Bird-Protome Ressamı (EPK), Hopping Birds Ressamı (EPK), Cumae

²³P., Bocci “A Corinthian Oinochoe in the Archaeological Museum in Florence” *AJA*,74,1970, 97.

²⁴S.S.Weinberg, “What is Protocorinthian Geometric Ware?”*AJA*, XLV,1941,30.

²⁵D.A Amyx , P. Lawrence, *Studies in Archaic Corinthian Vase Painting*, New Jersey, 1996, Lev.22.

²⁶İbid, ,Lev. III.

²⁷İbid,,Lev. III.

²⁸J.L. Benson, “Corinthian Vases at Wellesley Collage”*AJA*,68.1964.167.

²⁹İ. Kazmirci, *Klazomenai- Yıldıztepe Nekropolü Orientalizan Seramikleri*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir,1988.lev.34,159

³⁰E.Simon ,*Die Griechischen Vasen*,München,1976,11-53,Res.8.

³¹D.L.Carroll“A Group of Asymmetrical Spiral-Form Earrings” *AJA*,74, 1970,41.

³²S.S.Weinberg, 1941,30.

³³C.Smith,“A Protokorinthian Lekythos in the British Museum”*JHS*,11,1890,Pl.I.

³⁴P.Connell,*Greek Ornament*, London,1968,18,19,Fig.1.

³⁵G.P. Schaus “Two Fikellura Vase Painters”*BSA*,81,1986, 266.

³⁶H. L.Lorimer.1912, 352.

³⁷R.G.Gürtekin,*Dakyleion’ dan Ele Geçen Orientalizan Dönem Seramikleri*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir,1992.Şek.21.

³⁸İbid,1989,lev.III.15.

³⁹M. Robertson, Dunbabin “Some Protocorinthian Vase-Painters”*BSA*, XLVIII, 1953,172–181.

Grubu, Toulouse Ressamı (OPK I), Corneto Ressanu (OPK I), Hallowe'en Ressamı (OPK I), Ajax Ressanu (OPK II), Huntsmen Ressamı (OPK II), Displayed Siren Ressamı (OPK II), Confronted Griffins Ressamı (OPK II) dörtgenleri tercih eden ressamlardır⁴⁰.

Üçgenler, tıpkı dörtgenler gibi tekli ya da grup olarak vazolar üzerinde doldurma bezemesi olarak kullanılmıştır. İçleri boş, çapraz taralı(Lev.XXXV 67.) ya da iç içe geçmiş olarak görülürler. Erken Protokorinth Dönem ve Orta Protokorinth Dönem üçgenlerinde başka geometrik bezemeleri de içine alarak kompozit bir bezeme elde edilmiştir. Protoattik Dönemde üçgenlerin uçlarına spirali hatırlatan içe kıvrılan çengel eklenerek bezeme geliştirilirken Protokorinth Dönemde böyle bir uygulama ile henüz tam olarak karşılaşılmaz. Protokorinth Dönemde sadece üçgenlerin uçları sağa ya da sola bakarken hafif içe kavisli olarak karşımıza çıkar (Lev. XXXV 101.) Yine Erken Protokorinth Dönem'de sık olarak karşımıza çıkan bezeme türü daha sonraları vazgeçilmez ışın motiflerini oluşturacaktır. Kapların kaide kısmında sıralanarak kabı çevreler şekilde Protokorinth ve birçok Dönemde karşımıza çıkar⁴¹.

Saç örgüsü-Giyosh motifi, Protokorinth Dönemin vazgeçilmez bezemesidir (Lev.XXXI. 86.d.). Erken örneklerde içleri boş olarak dikey olarak çizilirken, geliştirilerek önce örgü aralarına siyah içleri dolu daireler eklenir. Orta Protokorinth ve Geç Protokorinth Dönemlerinde örgü dikey tek sıra olarak kullanılmaktan çıkıp yatay olarak gruplandırılarak çoklu olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta Protokorinth II Döneminin en iyi atölyesi olarak bilinen Cihigi Grubu, saç örgüsünü sık kullanır⁴². Tekli olarak değil grup olarak kullandığı saç örgüsünü kırmızı, kahverengi tonlarında polikromi tekniğinde boyamıştır. Cihigi Grubunun vazolarından Macmillan Aryballosu'nun⁴³ (OPK II-GPK/İ.Ö.654/40) kulpunun dış kenarında çoklu saç örgüsü ortalarında içleri dolu dairelerle birlikte verilmiştir (Lev.XXXIX 121.).

Dama tahtası, Geometrik Dönemden bu yana karşılaştığımız bezeme türü aslında karelerden yola çıkılarak yapılmıştır (Lev.XXXI 86.b.). Yan yana kare gruplar bir boş bir dolu boyanarak ortaya çıkmıştır. Genellikle vazoların boyun kısmında ya da

⁴⁰M. Robertson, Dunbabin,1953,172-181.

⁴¹İbid,1989,Lev.III.

⁴²C. Smith, "A Protokorinthian Lekythos in the British Museum" *JHS* 11,1890, Pl.I.

⁴³C. Smith, 1890, Pl.I.

panelleri ayırıcı bant sıralarının arasında veya altında yer alır. Erken Protokorinth Dönemde ve Orta Protokorinth Dönemde sık karşımıza çıkar. Cumae Grubu'nun (OPK-I, İ.Ö.700-675) vazgeçilmez doldurma motifi arasında yerini alır. Kabın boyun kısmında ya da küçük açık kapların kulplarının altında, arasında dama motifini kullanmışlardır.

Meander sırası, Geometrik Dönemin geleneğinin en büyük göstergesi olarak meander dizilerini gösterebiliriz (Lev.XXXIX 86. h,l.). Meander dizileri geometrik motifler arasında Erken Protokorinth Dönemde en çok tercih edilen ayırıcı panel ya da boyun süslemesidir. Meander dizilerinden yola çıkarak ressamın Z şeklinde bir bezeme elde ederler ve bezemeye yeni bir bakış kazandırır. Başlangıçta tek çizgi olarak yapılan meander sıraları, içleri tek renk koyu tonda boyanarak ya da çapraz taranarak gelişim göstermişlerdir.

Spiraller, Spiral sıraları Protokorinth Dönemin erken evrelerinde vazolar üzerinde kullanılır (Lev.XXXIX 86.f.). Spirallerin Protokorinth örnekleri, Protoattik Dönemin vazolarına oranla daha sınırlıdır.

Dil sıraları, kökeni Protokorinth Dönemin öncesine giden kapların çoğunlukla boyun sıraları ile omuzla gövde arasını dolduran bezemelerdir (Lev.XXXIII 94. Lev.XXXIV 95.). Sayılarındaki artış, boyadaki kalitenin rengine göre tarihleyici önemli kriterler arasındadır.

Sarmallar, saç örgüsü ve spirallerin kompozit bir devamı şeklinde bezemede yerini alır. Tekli, çiftli, üçlü ya da daha çok olarak vazolarda gelişim gösterir. Bazı örneklerde beneklerinde sarmalların arasına kondukları görülür. Bezemede çeşitlilik Oryantalizan Dönemin getirdiği zenginliklerdendir. Erken Protokorinth Dönemin tercih edilen bezemesidir (Lev.XL 124a.)⁴⁴.

Çarpılar, basit geometrik çizgilerdir. Çarpıların bittiği noktalara kısa çizgiler eklenerek yeni bezeme arayışları gerçekleşir. Devamında gamalı haç motifi elde edilir. Aralarına içleri boş küçük daireler konularak bezemeye hareketlilik kazandırılır

⁴⁴ İbid, 1890, pl.I.

(Lev.XXXIX 123.)⁴⁵.

Gamalı Haç motifi, çarpıların gelişim göstererek aldığı yeni şeklidir. Erken Dönem ressam grupları sık olarak vazolarında kullanır. Genelde kabın boş olan alanlarını doldurur nitelikte yapılırlar (Lev.XXXIII. 91.c). Aryballoslarda en çok kullanılmışlardır (Lev.XXXV 101.).

Kırık merdiven sıraları, geometrik Dönemin getirdiği sık örneklerdendir. Erken örneklerde kabın her alanında karşımıza çıkabilen bir örnektir(Lev.XLI 127.a/b.). Vazoların boyun kısmından, gövdesindeki açık alanlara, kaideye yakın alanlara kadar ressamların en çok tercih ettiği bezemeler arasındadır.

Z, S, sıraları, çok çeşitli olarak yönleri sağa, sola, yukarı, aşağı bakar tarzda kaplarda yerini ana konuyu ayıran panel sıraları içinde alır. Belli bir gruba dâhil etmek olanaksızdır. Erken örneklerde karşımıza çıkar. Küçük açık kapların(kotyle) genellikle ağız kısmının hemen altında, iki yatay kulp arasında, açılmış panel içerisinde resmedilirler (Lev.XXXIV 97.).

Zigzag dizileri, geometrik Dönemin vazgeçilmezleri arasındayken, Protokorinth ressamları tarafından da severek kullanılmış bezeme türüdür (Lev.XLI 127.a.).

Balık pulunu andırır bezemeler (Lev.XXXV. 105.v.), transisyonel Dönem içinde zaman zaman aryballoslarda gövdenin tamamını kaplayarak karşımıza çıkar. Erken Protokorinth Dönemde ters üçgen sıralarının içinde taralı olarak karşımıza çıkar.

Kompozit bezemeler, üçgenlerle baklavalalar, spirallerle benekler bir arada kullanılarak yeni bezemeler oluşturulmuştur (Lev.XLI 126.). Bir sıra içleri dolu kareler (Lev.XXXIX 86.), bir sırada içeri kıvrık meanderler (Lev.XXXIX. 86.), bezemede çeşitliliği gösterirler. Balık kılıcı (Lev:XXXVIII 118.a.) motifi nadir de olsa geç örneklerde karşımıza çıkar⁴⁶.

Noktalar ve daireler, tüm doldurma motiflerinin en küçük yapı taşı oluşturulan en

⁴⁵ İbid,1912, 352.

⁴⁶ İbid,1989, Lev.III.

önemli unsurdur. Kimi zaman çarpılarla (Lev.XXXVII)kimi zamanda saç örgüleri(Lev.XXXIX.) ile birlikte kullanılır. Tüm geometrik unsurlara yakışan tarz olarak benimsenir. İçleri boş ya da dolu olarak karşımıza çıkar. Gruplar halinde rozet(Lev.XXXVII. 110.) ve bitkisel bezemelere geçişi hazırlar niteliklere sahiptir.

Işımlar, başlangıçta sayıları az ve eşkenar üçgenlerden yola çıkılarak yapılmış bir bezeme türüdür(Lev.XL- Lev.XXXIV.). Korinthli sanatçılar ışın demetlerini amphora gibi büyük boyutlu kapların kaideye yakın kısmında kullanmışlar (Lev.XLII), geç dönemlere doğru ışın demetleri katlanarak çiftli sıra haline gelmişlerdir (Lev.XLI 126.). Tarihlemede önemli bir kriter olarak kabul edilir⁴⁷.

II. 7. Bitkisel Bezemeler

Oryantalizan Dönemin en iyi göstergesi kuşkusuz bitkisel süslemelerdir. Doğu'nun etkilerinin kaplara yansmasıyla Bu dönemde sayıları artarak çoğalan palmetler, lotuslar, büyük geniş taç yapraklar karşımıza çıkmıştır. Başlangıçta doldurma motifi olarak kullanılan, zamanla ana motif olarak bezemede yerini alan bu süsleme öğeleri, atölye grupları tarafından benimsenerek tercih edilirler.

Palmetler, Protokorinth Dönemin erken evrelerinde henüz açılmamış palmet yaprakları(Lev.XXXIX-Lev.XL) orta ve geç evrelerde geniş alana yayılarak boyutları büyüyerek görkemini ortaya koyar. Palmetlerin yaprakları Erken Protokorinth Dönemde sıkı ve uçları sivridir(Lev.XXV- 70.). Orta ve geç örneklerde ise uçları yuvarlak ve geniş bir hal alarak açılırlar. Amphoraların kulpları altında ana konuyu ayırıcı olarak kullanılırlar. Erken Dönem örneklerinde küçük olan palmetler, geç Dönem örneklerinde kabın kulbunun altından başlayarak kaidesine kadar iner. Cumae Grubu vazolarında palmetlere çok sık yer verir⁴⁸.

Lotuslar, başlangıçta geometriklikten kurtulamamış katı ve kıvrımsız yapıdayken, orta ve geç Döneme doğru belirli bir hacim kazanarak narin bir hal alır. Atölyeler, kıvrımları narin ve kolay dağılan bir bitki havasını yansıtır(Lev.XXXIV 100.).

⁴⁷ İbid,1988,107–117.

⁴⁸ İbid,1989.Lev III.

Rozetler, noktanın geliştirilmesi ile oluşan bir bitkisel süslemedir. Erken protokorinth Dönem örneklerinde ortada bir benek etrafında bir daireden yola çıkarak, çevresine küçük noktalar konularak ortaya çıkmıştır(Lev.XXXV. 102.). Noktaların merkezdeki içi dolu beneklerle birleştirilmesiyle yavaş yavaş tamamlanmıştır. Merkezdeki benekle birleştirilen noktaların kendi aralarında dışa kavisli ay şeklinde yaylarla birleştirilmeleri sağlanarak rozetler gelişimini şeklini alarak sürdürür. Geç Protokorinth Dönem örneklerinde rozetlerin yaprakları etli bir hal alır. Yuvarlak tutulan rozetlerin içleri boyalı örneklerle Geç Protokorinth Dönemde sıkça karşılaşırız. Head in Air Ressamı, rozetleri çok severek eserlerinde yer verir⁴⁹.

Kaktüsler, noktaların dehası olan sivri yaprakları ile diğer bitkilerden ayrılırlar. Yaprakları palmetleri andırır. Birleşik çiçekler, laleler, yoncalar, papatyalar birleştirilmiştirilerek süslemelerde vazolarda kabın geniş gövdesinde yerini alır. Daha çok Geç Protokorinth Dönemde karşımıza çıkıyor. Aegina Belerephon Ressamı çiçekleri doldurma bezemesi olarak sık kullanır⁵⁰.

⁴⁹Ibid,1989.Lev.III.

⁵⁰Ibid,1989.Lev.III.